

Holdninger til funksjonshemmede i Norge 1999–2005

Elin Borg

NOTAT
NR 4/08

Holdninger til funksjonshemmede i Norge 1999–2005

ELIN BORG

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring

NOVA Notat 4/2008

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet (KD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2008
NOVA – Norwegian Social Research
ISBN 978-82-7894-312-0
ISSN 1890-6435

Desktop: Torhild Sager
Trykk: Allkopi

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:
Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo
Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Et overordnet mål i den norske politikken for funksjonshemmede har siden FNs internasjonale år for funksjonshemmede i 1981 vært full deltagelse og likestilling, og det siste tiåret har spørsmål omkring funksjonshemmedes livssituasjon i Norge fått økt politisk oppmerksomhet. Dette notatet analyserer holdninger til funksjonshemmede i Norge 1999–2005 med data fra Norsk Monitor. Det vil være spesielt interessant å undersøke om holdningene til funksjonshemmede har endret seg i en periode der det har vært stort politisk engasjement for å bedre funksjonshemmedes levekår.

Norsk Monitor har tre variabler som kan brukes til å studere holdninger til funksjonshemmede. Ett spørsmål omhandler funksjonshemmede mødre og to omhandler funksjonsnedsettelse i forhold til idrett.

Oppdraget er finansiert av NOVA og Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne.

NOVA, juli 2008

Elin Borg

Innhold

Sammendrag	7
1 Hvorfor studere holdninger til funksjonshemmede?	9
1.1 Data	10
2 Resultater	13
2.1 Betydningen av kjønn	13
2.2 Betydningen av alder	16
2.3 Betydningen av utdanning	18
2.4 Andre relevante variabler.....	19
3 Multivariat analyse	22
4 Avslutning	30
Referanser	33
Summary	35

Sammendrag

Dette notatet undersøker folks holdninger til funksjonshemmede slik de blir definert i Norsk Monitor. Det legges frem tre påstander som respondentene skal si seg enig eller uenig i. På bakgrunn av disse påstandene ble materialet analysert i forhold til ulike demografiske kjennetegn som kjønn, alder, utdanning og i forhold til inntekt, fornøydhet med egen tilværelse og holdning til utlendinger. Videre ble det gjennomført en logistisk regresjonsanalyse der sammenhengene undersøkes justert for de andre forklaringsvariablene.

Resultatene viser at kvinner er mer tolerante overfor funksjonshemmede enn menn, og at det er spesielt unge mennesker som er minst tolerante. Kvinner kan også sies å være mer rettet mot en sosial forståelse av funksjonshemming enn det menn er. I tillegg viste det seg at tilfredshet med egen tilværelse og holdninger til utlendinger hadde betydning for hvilke holdninger respondentene hadde til funksjonshemmede.

Oppsummert var ikke resultatene særlig oppløftende. I en periode med økt politisk satsing på å bedre situasjonen for funksjonshemmede viser resultatene at holdningene til funksjonshemmede har holdt seg relativt stabile i perioden. Om noe, har folk heller blitt mer negativt innstilt til funksjonshemmede, enn omvendt. Hvis det er slik at holdninger til funksjonshemmede er med på å opprettholde forskjellene mellom funksjonshemmede og befolkningen forøvrig, kan det altså tyde på at utviklingen ikke går riktig vei i forhold til de overordnede politiske målene om full deltagelse og likestilling for alle.

1 Hvorfor studere holdninger til funksjonshemmede?

Et overordnet mål i den norske politikken for funksjonshemmede har siden 1981 (FNs internasjonale år for funksjonshemmede) vært full deltagelse og likestilling. Det siste tiåret har spørsmål omkring funksjonshemmedes livssituasjon i Norge fått økt politisk oppmerksomhet. Som et ledd i oppfølgingen av FN's standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemning, ble det i 1998 utarbeidet en handlingsplan for funksjonshemmede (St.meld. nr. 8 (1998–99)). Blant annet fikk et utvalg i mandat å utrede om funksjonshemmedes rettigheter var tilstrekkelig ivaretatt. I 2001 ble innstillingen lagt frem og utvalget konkluderte med at det var et stort gap mellom de politiske målene om full deltagelse og likestilling, og virkeligheten (NOU 2001:22).

I arbeidslivet finner man blant annet at sysselsettingsandelen for personer med funksjonsnedsettelse er betraktelig lavere enn for den øvrige befolkningen (Aakvik 2004), og i 2001 ble Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) inngått mellom partene i arbeidslivet og myndighetene. Dette var et initiativ for å forebygge overgang fra arbeid til trygd. Ett av delmålene i avtalen var å øke tilsetting av flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne. En undersøkelse foretatt av MMI for Nasjonalt dokumentasjonscenter for personer med nedsatt funksjonsevne (Dokumentasjonscenteret), viste at funksjonsnedsettelse virket negativt inn på personenes muligheter til å bli innkalt til et jobbintervju, uavhengig av utdanningsnivå (Nilsson 2006). Dette kan tyde på at det er avgjørende hvilke roller og rolleforventninger funksjonshemmede får og/eller går inn i.

Som en uavhengig oppfølging av utredningen Fra bruker til borger (NOU 2001:22) gav Sosial- og helsedirektoratet og Dokumentasjonscenteret i 2006 ut situasjonsrapporten «Full deltagelse for alle? Utviklingstrekk 2001-2006». Kunnskapen viste at man heller ikke i denne perioden hadde klart å omsette de grunnleggende prinsippene om full deltagelse og likestilling til praksis. Til tross for en rekke konsentrerte tiltak de siste ti årene, finner man

altså at viktige sider ved funksjonshemmedes levekår ikke har endret seg i perioden.

På denne bakgrunn vil dette notatet sette fokus på holdninger til funksjonshemmede i Norge. En bakgrunnshypotese er at stereotype holdninger til funksjonshemmede kan bidra til å hindre full deltagelse og likestilling i det norske samfunnet.

Dette notatet vil studere hvordan holdningsvariablene samvarierer med andre grunnvariabler i materialet. Det vil også inkluderes variabler knyttet til selvopplevd følelse av tilfredshet og holdninger til utlendinger. Disse to variablene er inkludert på bakgrunn av en hypotese om at personer som er misfornøyd med egen tilværelse også er mer skeptiske mot andre personer, og at de som er skeptisk til utlendinger også kan være mer skeptiske mot funksjonshemmede. Det vil ofte være slik at noen bestemte typer verdier og holdninger henger sammen.

Målet med notatet er å beskrive holdninger til funksjonshemmede i Norge og se hvordan disse holdningene har endret seg i perioden 1999–2005. Det benyttes data fra Norsk Monitor, en surveyundersøkelse gjennomført av Markeds- og Mediaprosjektet (MMI). Fokus er også å se på sammenhengen mellom sosiale, kulturelle, økonomiske og demografiske kjennetegn og holdninger til funksjonshemmede.

Norsk Monitor har ingen lang tradisjon med å studere holdninger til funksjonshemmede, men i 1999 ble det lagt inn tre spørsmål i undersøkelsen som gjør det mulig å få et innblikk i en slik problemstilling. En fordel med materialet er at spørsmålene gjentas annethvert år, noe som gjør det mulig å se endringer over tid.

1.1 Data

Norsk monitor er navnet på et løpende prosjekt der surveyundersøkelser med store befolkningsutvalg brukes til å følge endringer i nordmenns verdioppfatninger, virkelighetsbilder, meninger om aktuelle spørsmål, smakspreferanser og atferd på en rekke områder (Hellevik 1996). Materialet oppfattes som en kulturstatistikk og kan si noe om hva som er stabilt og hva som endrer seg i befolkningens holdninger og atferd. Norsk Monitor kan også gi en oversikt over hva som er felles i nordmenns tenkemåte og hva som skiller og danner grunnlag for å dele befolkningen inn i kulturelt særpregete grupper.

Surveyundersøkelsen er todelt og kartlegger på den ene siden grunnholdninger, overbevisninger og oppslutninger om sosiokulturelle verdier, og på den andre siden forbruk, holdninger og atferd. Verdiene uttrykker for eksempel oppfatninger om hva som er riktig og galt, hvordan en bør opptre i ulike situasjoner, hva som er ønskelig og verdifullt, målsettinger, og hvilke midler som er akseptable for å nå disse målene (Synnovate MMI 2007).

Surveyundersøkelsene har vært gjennomført annethvert år siden høsten 1985. Datainnsamlingen foregår ved et kort telefonintervju i kombinasjon med et svært omfattende selvutfyllingsskjema. Utvalget består av et befolkningsutvalg av personer over 15 år og består av ca. 4000 personer netto som svarer på om lag 2–3000 spørsmål.

Dataen fra Norsk Monitor er samlet i en kombinert datafil som inneholder alle data fra 1985 til 2005. I 2005 inneholdt den 37.179 respondenter og omtrent tre tusen variabler. Dette utgjør en base med godt over 100 millioner opplysninger, med store analysemuligheter. For hver ny undersøkelse forlenges tidsseriene og utvider mulighetene for å belyse utviklingstendenser i det norske samfunnet. I dette notatet benyttes data fra de fire siste datainnsamlingene (1999, 2001, 2003 og 2005), da det kun er disse som inkluderer spørsmål om funksjonshemming.

I alt finnes det tre spørsmål i Norsk monitor (1999–2005) som kan brukes til å kunne si noe om holdninger til funksjonshemmede. Respondentene blir bedt om å rangere hvor enig eller uenig de er i hver av de følgende påstandene:

1. Fysisk funksjonshemmede kvinner (for eksempel rullestolbrukere) er like godt egnet til å fylle morsrollen som andre kvinner¹.
2. Funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten².
3. Idretten må finne seg i å endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede.

---

¹ Dette spørsmålet ble initiert av NOVA. På bakgrunn av en undersøkelse om funksjonshemmede kvinners opplevelse av det å bli mor var det interessant å undersøke hvordan holdningene i samfunnet var til funksjonshemmede mødre (se Grue og Lærum 2002 a og b).

² De to spørsmålene omhandlende funksjonshemming og idrett ble initiert av Kultur- og kirke departementet. Bakgrunnen var å undersøke hvordan folk stilte seg til å integrere funksjonshemmede i ordinær idrett. Forløpig har disse variablene ikke blitt analysert videre.

Påstandene har svaralternativene «helt uenig», «delvis uenig», «delvis enig», «helt enig» og «helt umulig å svare».

Bruken av disse spørsmålene dekker bare en del av begrepet «holdninger til funksjonshemmede», og det er viktig å presisere at analysene ikke kan brukes til å generalisere til en generell forståelse av et slikt komplekst fenomen. Allikevel ser jeg det som fruktbart å bruke disse variablene for å få et innblikk i nordmenns holdninger til funksjonshemmede på noen områder.

Etter avgrensningen og frafall er nettoutvalget for de fire årene på henholdsvis 4.084 personer i 1999, 4.058 personer i 2001, 3.955 personer i 2003 og 3.849 personer i 2005. Til sammen er dette 15.946 respondenter de fire årene. Svarprosenten ligger på rundt 70 prosent³. Jeg har ingen dokumentasjon av hvordan frafallet er fordelt, men jeg antar at en kan regne dette som forholdsvis representative utvalg av den norske befolkningen 15 år og eldre.

---

³ Svarprosenten i 1999 var 74 %, i 2001 74 %, i 2003 72 % og i 2005 70 %.

2 Resultater

I dette kapitlet vil jeg undersøke holdninger til funksjonshemmede som mødre og til funksjonshemmede som driver idrett. Finnes det segmenter i samfunnet som er mer eller mindre tolerante i forhold til personer med ned-satt funksjonsevne? Først har jeg valgt å studere hvordan disse holdningene varierer med bakgrunnsdata som kjønn, alder og utdanning, for senere å undersøke hva som skjer med disse sammenhengene når flere forhold inngår i analysen.

I hele utvalget er 53 prosent helt enige i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner og 32 prosent er delvis enige i dette utsagnet. Videre er 66 prosent helt uenig i at funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten, mens 27 prosent er delvis uenig. 45 prosent mener at idretten helt klart må finne seg i å endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede, og 30 prosent er delvis enige.

2.1 Betydningen av kjønn

Tabell 2.1 Fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner? Uenig–enig, etter kjønn og årstall. Prosent.

	1999		2001		2003		2005		Totalt	
	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
Helt uenig	3	1	4	1	4	2	3	2	3	2
Delvis uenig	12	4	14	5	12	7	11	5	12	5
Delvis enig	35	25	35	29	37	28	36	27	36	27
Helt enig	44	67	42	62	42	61	44	64	43	63
Helt umulig å svare	6	3	5	3	5	3	5	3	5	3
Total	100 % (N=1855)	100 % (N=2172)	100 % (N=1759)	100 % (N=2219)	100 % (N=1788)	100 % (N=2125)	100 % (N=1642)	100 % (N=2137)	100 % (N=7044)	100 % (N=8653)

Kji-kvadrat (1999) = 241,163; df = 4; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2001) = 226,756; df = 4; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2003) = 142,059; df = 4; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2005) = 164,336; df = 4; $p < 0,001$

Tabell 2.1 viser andelene som er enige eller uenige i påstanden om at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen. Totalt sett oppgir drøyt 50 prosent at de er helt enige i denne påstanden (63 prosent kvinner og 43 prosent menn), mens flere menn enn kvinner oppgir å være delvis enig i påstanden. Det er ingen store endringer fra 1999–2005; hvis noen, ser det ut til at både kvinner og menn har blitt mindre enig i påstanden i slutten av perioden. Forskjellene mellom kvinner og menn har ligget stabilt på ca. 20 prosentpoeng på verdien helt enig i alle undersøkelsesårene.

Tabell 2.2 Funksjonshemmede som vil drive idrett, bør de tilpasse seg den vanlige idretten? Enig–uenig, etter kjønn og årstall. Prosent.

	1999		2001		2003		2005		Totalt	
	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
Helt enig	2	1	3	2	3	2	3	1	3	2
Delvis enig	8	4	7	4	8	4	8	5	8	4
Delvis uenig	30	20	31	20	30	23	33	22	31	22
Helt uenig	60	75	60	74	59	71	56	72	59	73
Total	100 % (N=1854)	100 % (N=2163)	100 % (N=1768)	100 % (N=2217)	100 % (N=1784)	100 % (N=2123)	100 % (N=1657)	100 % (N=2145)	100 % (N=7063)	100 % (N=8648)

Kji-kvadrat (1999) = 98,386; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2001) = 99,614; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2003) = 71,504; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2005) = 105,919; df = 3; $p < 0,001$

Tabell 2.2 viser andelen som er enig/uenig i påstanden om at funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten etter kjønn for de ulike årstallene. Totalt oppgir 66 prosent å være helt uenige i påstanden. Kvinner er mest skeptiske til påstanden; 73 prosent er helt uenige, mens tallet for menn er 59 prosent. Jeg finner en svak tendens til at kvinner og menn blir mindre tilbøyelig til å være uenige i påstanden i perioden.

Tabell 2.3 Idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede? Enig–uenig, etter kjønn og årstall.

	1999		2001		2003		2005		Total	
	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
Helt enig	42	53	41	50	37	48	37	48	39	50
Delvis enig	31	25	32	28	34	21	33	28	33	27
Delvis uenig	15	12	16	13	16	14	16	14	16	13
Helt uenig	12	10	12	10	14	11	13	10	13	10
Total	100 % (N=1856)	100 % (N=2162)	100 % (N=1114)	100 % (N=2222)	100 % (N=1786)	100 % (N=2117)	100 % (N=1655)	100 % (N=2139)	100 % (N=7068)	100 % (N=8640)

Kji-kvadrat (1999) = 52,723; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2001) = 33,366; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2003) = 45,389; df = 3; $p < 0,001$

Kji-kvadrat (2005) = 43,636; df = 3; $p < 0,001$

Den siste variabelen måler sammenhengen mellom kjønn og enighet i påstanden om idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede. Tabell 2.3 viser at 45 prosent av utvalget er helt enig i denne påstanden (39 prosent menn/50 prosent kvinner). Kjønnforskjellene i tabell 2.3 er mindre enn i de to forrige (ca. 11 prosentpoeng). Flere av kvinnene enn av mennene er enige i denne påstanden, og andelen menn som er helt enig ligger rundt 10 prosentpoeng under kvinnene samtlige år. Det er en svak tendens til at kvinner og menn blir noe mer uenige i påstanden mot 2005.

Oppsummert viser analysene at kvinner er mer positive til funksjonshemmede enn menn. Kvinner er mest enige i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner, de er oftest uenige i at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten, og de er oftest enige i at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede. Tendensen over tid tyder på uendrede eller noe mer negative holdninger til funksjonshemmede i perioden.

2.2 Betydningen av alder

Tabell 2.4 Fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner? Uenig–enig, etter alder. Prosent.

	15-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-69 år	> 70 år
Helt uenig	5	2	2	2	2	3
Delvis uenig	15	7	7	7	9	11
Delvis enig	36	27	29	30	34	38
Helt enig	39	60	60	59	51	40
Helt umulig å svare	5	4	3	3	5	9
Total	100 % (N=1489)	100 % (N=3116)	100 % (N=3504)	100 % (N=3066)	100 % (N=3246)	100 % (N=1276)

Kji-kvadrat = 496,077; df = 20; $p < 0,001$

Holdninger til funksjonshemmede viser seg å være knyttet til alder. Tabell 2.4 viser at en større andel av yngre personer er skeptiske til påstanden, der 20 prosent svarer at de er helt eller delvis uenig i at fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner. Dette er tilnærmet dobbelt så mange som er uenige i denne aldersgruppen sammenlignet med de andre aldersgruppene. Andelen som er uenig i påstanden ser også ut til å øke i de eldre aldersgruppene. Dette betyr at det er de yngste i undersøkelsen og de eldste som er mest skeptiske til fysisk funksjonshemmede mødre.

Tabell 2.5 Funksjonshemmede som vil drive idrett, bør de tilpasse seg den vanlige idretten? Enig–uenig, etter alder. Prosent.

	15-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-69 år	> 70 år
Helt enig	4	1	1	1	2	7
Delvis enig	8	3	4	4	7	16
Delvis uenig	32	23	24	26	26	29
Helt uenig	57	73	71	69	65	49
Total	100 % (N=1489)	100 % (N=3115)	100 % (N=3519)	100 % (N=3069)	100 % (N=3236)	100 % (N=1283)

Kji-kvadrat= 677,743; df = 15; $p < 0,001$

Tabell 2.5 viser at de eldste i materialet er mest enige i at funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten. 23 prosent av personer i alderen over 70 år er i noen grad enig i påstanden. Også de yngste i materialet skiller seg ut som en gruppe med en relativt høy prosentandel enighet i påstanden. 12 prosent av de yngste er delvis eller helt enig i at de

funksjonshemmede bør tilpasse seg den vanlige idretten. Generelt viser tabellen at de eldre og de yngre i befolkningen er mest enige i at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten.

Tabell 2.6 Idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede? Enig–uenig, etter alder. Prosent.

	15-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-69 år	> 70 år
Helt enig	54	52	43	40	42	47
Delvis enig	29	28	31	30	29	31
Delvis uenig	10	13	15	16	15	13
Helt uenig	7	8	11	14	15	10
Total	100 % (N=1483)	100 % (N=3113)	100 % (N=3510)	100 % (N=3063)	100 % (N=3247)	100 % (N=1292)

Kji-kvadrat = 258,874; df = 15; $p < 0,001$

Tabell 2.6 viser at hovedvekten av utvalget er enige i at idretten bør endre sine tilbud, slik at de også passer for funksjonshemmede. Det er mindre variasjon mellom aldersgruppene her enn tidligere, men en svak tendens til at de yngre og de eldste er mest enige i påstanden. Aldersgruppene 45–54 år og 55–69 år er mest uenige i påstanden. Rundt 30 prosent i disse aldersgruppene er i noen grad uenige i påstanden. I dette tilfellet er det altså de yngste og de eldste som mener at idretten bør tilpasse tilbudene sine slik at de også passer for funksjonshemmede. Dette tolkes som en mer tolerant holdning sammenlignet med de holdningene disse aldersgruppene har oppgitt tidligere (se tabell 2.4 og 2.5).

Som en oppsummering kan det sies at de yngste og eldste i materialet er mest skeptiske til funksjonshemmede som mødre og de er mest enige i at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten. Samtidig finner jeg at de samme aldersgruppene er mest positive til at *idretten* bør endre sine tilbud slik at den også passer for funksjonshemmede. I siste tilfelle er det en relativt liten variasjon mellom de ulike aldersgruppene.

2.3 Betydningen av utdanning

Tabell 2.7 Fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner? Uenig–enig, etter utdanningsnivå. Prosent.

	Folkeskolenivå	Ungdomsskole-/ Realskolenivå	Videregående-/ Gymnasnivå	Universitetsnivå
Helt uenig	3	3	3	2
Delvis uenig	9	9	8	8
Delvis enig	33	34	31	30
Helt enig	50	50	55	56
Helt umulig å svare	7	5	4	3
Total	100 % (N=859)	100 % (N=2362)	100 % (N=5898)	100 % (N=6561)

Kji-kvadrat = 58,012; df = 12; $p < 0,001$

Tabell 2.7 viser enighet/uenighet i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner etter utdanningsnivå. Et flertall i utvalget er enige i påstanden, og det er en svak tendens til at andelen som er helt enige i påstanden øker med økt utdanningsnivå.

Tabell 2.8 Funksjonshemmede som vil drive idrett, bør de tilpasse seg den vanlige idretten? Enig–uenig, etter utdanningsnivå. Prosent.

	Folkeskolenivå	Ungdomsskole-/ Realskolenivå	Videregående-/ Gymnasnivå	Universitetsnivå
Helt enig	6	4	2	1
Delvis enig	14	9	6	4
Delvis uenig	26	25	25	26
Helt uenig	54	62	67	69
Total	100 % (N=862)	100 % (N=2370)	100 % (N=5903)	100 % (N=6559)

Kji-kvadrat = 332,966; df = 9; $p < 0,001$

Tabell 2.8 viser enighet/uenighet i påstanden om at funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten etter utdanningsnivå. Majoriteten i utvalgene er uenige i dette utsagnet. Andelen personer som oppgir at de er helt uenig i påstanden øker med økt utdanning.

Tabell 2.9 Idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede? Enig–uenig, etter utdanningsnivå. Prosent.

	Folkeskolenivå	Ungdomsskole-/ Realskolenivå	Videregående-/ Gymnasnivå	Universitetsnivå
Helt enig	51	48	47	42
Delvis enig	27	27	28	32
Delvis uenig	12	13	13	15
Helt uenig	10	12	12	11
Total	100 % (N=867)	100 % (N=2356)	100 % (N=5905)	100 % (N=6563)

Kji-kvadrat = 78,200; df = 9; $p < 0,001$

Tabell 2.9 viser sammenhengen mellom enighet/uenighet i påstanden om at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede og utdanningsnivå. Majoriteten av utvalget er enige i denne påstanden og det er personer med folkeskole som høyeste utdanningsnivå som er mest enige i påstanden. Videre er det en tendens til at prosentandelen synker med økt utdanningsnivå.

Som en oppsummering: Enighet i påstanden at fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner og uenighet at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten, øker med økt utdanningsnivå. Videre finner jeg at det å være enig i påstanden om at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede, synker med økt utdanningsnivå.

2.4 Andre relevante variabler

I tillegg til bakgrunnsdata som kjønn, alder og utdanning kan også andre variabler spille inn på folks holdninger. Jeg har valgt å undersøke betydningen av inntekt, hvor fornøyd man er med egen tilværelse og holdninger til utlendinger. De tre variablene representerer tre hypoteser om holdninger som henger sammen. For det første vet vi at utdanning og inntekt henger sammen. Hypotesen er at personer med høyere utdanning og inntekt også vil være mer positive til funksjonshemmede.

Videre inkluderes en variabel som skal reflektere personenes tilfredshet med egen tilværelse. Hypotesen er at personer som er tilfredse med egen tilværelse også er mer tolerante ovenfor andre personer. Til slutt har jeg tatt med en annen holdningsvariabel som sier noe om folks holdninger mot

utlendinger. Personer skal svare på om de er enig eller uenig i at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn. Hypotesen er at personer som er intolerante på ett felt – innvandringsspørsmål – også har en tendens til mer intoleranse på andre felt.

Tabell 2.10 viser samvariasjonen mellom de avhengige variablene og de tre nye uavhengige variablene. Jeg har brukt korrelasjonsmålet *gamma* for å måle sammenhengen mellom variablene. Gamma varierer mellom -1 og +1, der tallverdien viser sammenhengens styrke, mens fortegnet viser sammenhengens retning.

Tabell 2.10 Samvariasjon mellom de tre påstandene og inntekt, fornøydhet med egen tilværelse og holdning til utlendinger.

		Påstand 1	Påstand 2	Påstand 3
1999	Inntekt	.014 is	.089 ***	.062 **
	Fornøydhet med tilværelsen	-.099 ***	-.066 *	.040 is
	Holdninger til innvandrere	-.172 ***	-.193 ***	.046 *
2001	Inntekt	-.002 is	.105 ***	.126 ***
	Fornøydhet med tilværelsen	-.080 ***	-.016 is	.057 **
	Holdninger til innvandrere	-.173 ***	-.205 ***	.014 is
2003	Inntekt	.041 is	.080 **	.113 ***
	Fornøyd med tilværelsen	-.127 ***	-.102 ***	.024 is
	Holdninger til innvandrere	-.142 ***	-.181 ***	.009 is
2005	Inntekt	-.038 is	.097 ***	.107 **
	Fornøydhet med tilværelsen	-.086 ***	-.090 ***	.043 is
	Holdninger til innvandrere	-.150 ***	-.195 ***	.002 is

* <0,05, ** <0,01, *** <0,001

Tabell 2.10 viser at påstand 1 (fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner) er negativt korrelert med fornøydhet med tilværelsen og holdning til utlendinger de fire årene. Dette betyr at de som er mest enige i at fysisk funksjonshemmede mødre er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner også oftere er fornøydde med egen tilværelse, og oftere er uenig i at en bør kreve at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge lever som nordmenn. Som vi leser av tabellen er denne korrelasjonen svak og holder seg relativt stabil de fire årene. Dette samsvarer med hypotesene presentert ovenfor, unntatt for inntekt – det er ingen signifikant tendens til at høyere inntekt henger sammen med mer positiv holdning til fysisk funksjonshemmede mødre.

Påstand 2 (funksjonshemmede som vil drive idrett, bør de tilpasse seg den vanlige idretten) er positivt korrelert med inntekt og negativt korrelert med fornøydhetsnivå med tilværelsen og holdning til utlendinger. Dette betyr at de som er enige i at funksjonshemmede som vil drive idrett, bør de tilpasse seg den vanlige idretten oftere har lavere inntekt, oftere er misfornøyd med egen tilværelse og er oftere enig i at utlendinger bør leve som nordmenn. Dette samsvarer også med de fremsatte hypotesene. Tabellen viser at samvariasjonen er lav og at koeffisientene holder seg relativt stabile de forskjellige årene.

Påstand 3 (idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede) er positivt korrelert med inntekt. De som har lav inntekt er oftere enige i den fremsatte påstanden. Få av de resterende variablene viser seg å være signifikante.

3 Multivariat analyse

Jeg har hittil analysert sammenhenger mellom holdninger til funksjonshemmede og ulike bakgrunnsvariabler som kjønn, alder og utdanning gjennom krysstabeller og korrelasjonsmål. Men hva skjer med disse sammenhengene når flere forhold inngår i analysen samtidig? I tillegg til bakgrunnsvariablene inkluderes andre aktuelle variabler som inntekt, hvor fornøyd man er med tilværelsen og holdning til utlendinger. Et viktig fokus vil være om holdninger til funksjonshemmede har endret seg over tid.

Tabell 3.1 viser resultatene fra en regresjonsanalyse med holdninger til fysisk funksjonshemmede kvinner som mødre som den avhengige variabelen. Jeg har omkodet den avhengige variabelen slik at den kun har to verdier. Helt og delvis uenig er kodet om til «uenig» og delvis og helt enig er kodet om til «enig». Verdien «helt umulig å svare» er utelatt. Jeg benytter logistisk regresjonsanalyse som er beregnet på de situasjoner der utfallsvariabelen (y) er en 0-1 variabel. I slike tilfeller kan de predikerte y -verdiene tolkes som sannsynligheter, og regresjonskoeffisientene tolkes som effekter av x -variabelen. Logistiske regresjonskoeffisienter kan tolkes i tre skalaer: Logit- (β), odds- ($\exp(\beta)$), og sannsynlighetsskalaen (Ringdal 2006). I tabell 2.10 vil jeg referere oddsskalaen som gir grunnlag for dypere tolkninger enn for eksempel logit-skalaen der kun koeffisientenes fortegn og deres statistiske signifikans gir mest relevant informasjon.

Effektestimaterne som presenteres i tabell 3.1 i kolonnen merket $\exp(\beta)$ er oddsforholdet (odds ratio) og uttrykker den relative sjansen (tilnærmet risiko) for at en hendelse skal inntreffe, sammenlignet med en referansekategori som settes til lik 1 (f.eks. mann, alder 15–24 år, folkeskole o.s.v.). I tabell 3.1 er odds ratio for kvinner lik 2,74, som betyr at sjansen for å være enig i at funksjonshemmede mødre er like godt egnet til å fylle morsrollen som andre kvinner er 2,7 ganger høyere for kvinner sammenlignet med menn, kontrollert for de uavhengige variablene i modellen. Dette bekrefter funnene i de tidligere analysene.

Tabell 3.1 Logistisk regresjonsanalyse med holdning til om fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner (0=uenig, 1=enig) som avhengig variabel.

	EXP (β)	S.E	WALD
<i>Kjønn</i>			
Mann (ref.)	1,00		
Kvinne	2,74***	0,59	294,08
<i>Alder</i>			
15-24 år (ref.)	1,00		
25-34 år	2,76***	0,10	98,31
35-44 år	3,18***	0,10	133,95
45-54 år	3,44***	0,10	143,29
55-69 år	2,42***	0,10	81,49
70 år eller mer	1,66***	0,12	17,74
<i>Utdannelse</i>			
Folkeskolenivå (ref.)	1,00		
Ungdomskole/realskolenivå	1,01	0,14	0,01
Videregående skole/gymnasnivå	0,93	0,13	0,34
Universitetsnivå	0,78	0,14	3,25
<i>Husholdets inntekt</i>			
under 300.000 (ref.)	1,00		
300-499.000	0,85*	0,08	4,32
Over 500.000	0,77**	0,08	9,92
<i>Hvor fornøyd er du med din egen tilværelse?</i>			
<i>Er du ...</i>			
Meget fornøyd (ref.)	1,00		
Ganske fornøyd	0,80**	0,07	9,37
Hverken fornøyd eller misfornøyd	0,67***	0,10	17,04
Litt misfornøyd	0,60***	0,14	12,57
Meget misfornøyd	0,49**	0,30	5,45
<i>En bør kunne kreve at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge lever som nordmenn</i>			
Helt uenig (ref.)	1,00		
Delvis uenig	0,88	0,12	1,14
Delvis enig	0,69***	0,11	12,67
Helt enig	0,51***	0,11	40,00
<i>Gjennomført år</i>			
1999 (ref.)	1,00		
2001	0,73***	0,08	15,53
2003	0,80**	0,08	8,08
2005	0,91	0,08	1,17
<i>Konstantledd</i>	6,09***	0,19	86,78
R square (Nagelkerke) = 0,088			

* <0,05, ** <0,01, *** <0,001

Videre finner jeg at aldersgruppen 45–54 år er mest enige i påstanden (odds ratio = 3,44) i forhold til andre aldersgrupper. Personer i denne alders-

gruppen har drøyt tre ganger så stor sannsynlighet for å si seg enige i påstanden sammenlignet med referansekategorien som er 15–24 åringer. I aldersgruppene etter 45–54 år avtar sjansen for å være enig i påstanden. Dette sammenfaller med tidligere resultat som viste at de yngre er mest uenige, etterfulgt av de eldste over 70 år (se tabell 2.4). Personer over 70 år har 66 prosent større sjanse for å være enige i påstanden sammenlignet med referansekategorien.

Utdanningsvariabelen viser seg å være ikke-signifikant⁴, mens husholdets inntjening påvirker sjansen for å være enig i påstanden. Jo mer husholdet tjener, jo mer sannsynlig er det for at en er uenig i påstanden om at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner. De som tjener over 500.000 har drøyt 20 prosent større sjanse for å være uenig, enn de som tjener under 300.000. Dette er ikke i samsvar med den tidligere fremsatte hypotesen.

Hvor fornøyd en er med tilværelsen samvarierer med holdninger til funksjonshemmede. De som svarer at de er meget misfornøyd har nærmere 50 prosent større sjanse for å være uenige i den fremsatte påstanden sammenlignet med de som oppgir å være meget fornøyd. Jo mer misfornøyd en er med egen tilværelse jo større er sannsynligheten for å være uenig i utsagnet justert for de andre forklaringsvariablene. Dette er i tråd med hypotesen vår fremsatt i avsnitt 2.4.

Et annet holdningsspørsmål i Norsk Monitor omhandler utlendinger. Ofte brukes svarene på en slik variabel til å måle graden av toleranse. Er man helt enig i at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn, er man mindre tolerant enn de som oppgir å være helt uenig i denne påstanden. Er det slik at de som er mindre tolerante ovenfor utlendinger også kan være mindre tolerante ovenfor andre marginaliserte grupper i samfunnet? Resultatene viser at holdninger til utlendinger og funksjonshemmede henger sammen. Folk som oppgir å være helt enig i at utlendinger bosatt i Norge bør leve som nordmenn har 49 prosent større sjanse for å mene at funksjonshemmede kvinner ikke vil være like godt egnet

---

⁴ Signifikanssannsynligheter (Sig.) forteller om sannsynligheten for å forkaste en sann nullhypotese (H_0 = det finnes ingen sammenheng). Signifikansnivået kan velges fritt, men er ofte satt til $\alpha = 0,05$ (5 prosent). Et signifikansnivå på $\alpha = 0,05$ vil si at hvis utvalgsresultatet er så ekstremt at det vil forekomme i mindre enn 5 av 100 utvalg gitt at nullhypotesen er sann, så forkastes nullhypotesen.

til morsrollen som andre kvinner. Jo mer enig en er i påstanden om utlendinger, jo mer uenig er man i påstanden om funksjonshemmede mødre.

Avslutningsvis kan vi lese av tabell 3.1 at det er større sannsynlighet for å være uenige i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner i årene etter 1999. I 2001 er det 27 prosent større sjanse for å være uenig i påstanden og i 2003 er det 20 prosent større sannsynlighet for å være uenig sammenlignet med 1999-undersøkelsen. Koeffisienten for 2005 er ikke signifikant forskjellig fra 1999.

Den multivariate analysen bekrefter delvis de sammenhengene jeg fant i de tidligere analysene. Det er kvinner som er mest enig i påstanden og de yngre og eldre i materialet er mindre enige enn andre aldersgrupper. De ulike utdanningsnivåene er ikke signifikant forskjellig fra referansekategorien, noe som betyr at denne variabelen ikke kan forklare varians i holdninger til funksjonshemmede (påstand 1). Folk som er meget fornøyd med livet har større sannsynlighet for å være enig i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner. Holdninger til funksjonshemmede og holdninger til utlendinger er sammenfallende. De som mener at utlendinger som bosetter seg i Norge bør leve som nordmenn, mener også oftere at fysisk funksjonshemmede kvinner ikke er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner.

Den multiple korrelasjonskoeffisienten (R square) er en måte å lage tilpasningsmål som er basert på ideen om proporsjonal reduksjon av feil. Koeffisienten kan variere fra 0 til 1. Hvis X ikke bidrar til å forbedre prediksjonen av Y, blir $R^2 = 0$. Hvis prediksjonen er perfekt ved at alle datapunkt ligger på regresjonslinjen, blir $R^2 = 1$ (Ringdal 2006:400). I vårt tilfelle er $R^2 = 0,088$. Dette er proporsjonen forklart varians og ved å multiplisere med 100 får man den forklarte variansen uttrykt i prosent. Jeg finner altså at 9 prosent av variasjonen i holdning til funksjonshemmede som mødre i statistisk forstand kan forklares ved hjelp av de uavhengige variablene inkludert i tabell 3.1 Dette er en lav forklaringsprosent. Det er langt mer takknemlig å forklare variasjonen i for eksempel timelønn enn i holdninger. En utfordring blir å finne frem til hvilke andre forhold som har betydning for sammenhengen.

3.2 Logistisk regresjonsanalyse med funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten (0=enig, 1=uenig) som avhengig variabel.

	EXP (β)	S.E	WALD
<i>Kjønn</i>			
Mann (ref.)	1,00		
Kvinne	1,99***	0,07	100,82
<i>Alder</i>			
15-24 år (ref.)	1,00		
25-34 år	2,35***	0,14	36,86
35-44 år	1,79***	0,13	20,87
45-54 år	1,80***	0,13	20,62
55-69 år	1,28*	0,12	4,44
70 år eller mer	0,56***	0,13	21,22
<i>Utdannelse</i>			
Folkeskolenivå (ref.)	1,00		
Ungdomskole/realskolenivå	1,12	0,13	0,78
Videregående skole/gymnasnivå	1,51***	0,12	11,58
Universitetsnivå	1,74***	0,13	19,02
<i>Husholdets inntekt</i>			
under 300.000 (ref.)	1,00		
300-499.000	1,39***	0,09	14,72
Over 500.000	1,61***	0,09	25,35
<i>Hvor fornøyd er du med din egen tilværelse?</i>			
<i>Er du ...</i>			
Meget fornøyd (ref.)	1,00		
Ganske fornøyd	1,14	0,08	2,61
Hverken fornøyd eller misfornøyd	1,14	0,11	1,26
Litt misfornøyd	1,27	0,19	1,63
Meget misfornøyd	1,00	0,37	0,00
<i>En bør kunne kreve at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge lever som nordmenn</i>			
Helt uenig (ref.)	1,00		
Delvis uenig	1,10	0,15	0,39
Delvis enig	0,84	0,14	1,75
Helt enig	0,45***	0,13	36,08
<i>Gjennomført år</i>			
1999 (ref.)	1,00		
2001	0,97	0,10	0,13
2003	0,84	0,10	3,51
2005	0,88	0,10	1,67
<i>Konstantledd</i>	4,82***	0,21	56,35

R square (Nagelkerke) = 0,120

* <0,05, ** <0,01, *** <0,001

I tabell 3.2 er utsagnet om at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten den avhengige variabelen. Som i tabell 3.1 er variabelen omkodet til å kun ha to verdier, enig eller uenig. Resultatene viser

at kvinner har dobbelt så stor sjanse for å være uenige i påstanden sammenlignet med menn, etter justering for de andre variablene. Samtidig finner jeg at aldersgruppen 25–34 år er de som er mest uenige i påstanden, med over dobbelt så stor sannsynlighet for å være uenige i påstanden sammenlignet med referansekategorien. Personer over 70 år er mest enige og har 44 prosent større sjanse for å være enige i påstanden sammenlignet med personer i 15–24 alderen.

Utdanningsvariabelen viser at sjansen for å være uenig i påstanden øker med økt utdanningsnivå. Utdanning på universitetsnivå øker sannsynligheten for å være uenig i påstanden med over 70 prosent, sammenlignet med personer som har folkeskole som høyeste utdanning. Økt inntekt i husholdet øker også sannsynlighet for å være uenig i påstanden. Tjener husholdet mer enn 500.000 kroner i året har en 61 prosent større sjanse for å være uenig i påstanden sammenlignet med de som tjener under 300.000. Videre finner jeg at fornøydhet med tilværelsen ikke har signifikant betydning.

Er man helt enige i at en bør kreve at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn, er man også mer enige i påstanden om at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten. Odds ratio for denne variabelen ligger på 0,45 og betyr at personer som mener at utlendinger i Norge bør leve som nordmenn har 55 prosent større sjanse for å være enig i påstanden om funksjonshemmede sammenlignet med referansekategorien.

Oppsummert finner jeg at kvinner i større grad enn menn ikke mener at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten. Også de med høy utdanning og de med høy inntekt er mer tilbøyelige til å mene dette, sammenlignet med de respektive referansekategoriene. Å mene at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn, øker sannsynligheten for at en oppgir å være enig i at funksjonshemmede bør tilpasse seg den vanlige idretten. Disse resultatene er i tråd med hypotesene.

Tolv prosent ($R^2 = 0,120$) av variasjonen i holdninger til funksjonshemmede som vil drive idrett kan i statistisk forstand forklares ved hjelp av de uavhengige variablene i tabell 3.2. Dette er en noe høyere forklaringsprosent enn den forrige modellen, men allikevel en lav forklart varians når man vet at en perfekt prediksjon gir $R^2 = 1$.

Tabell 3.3 Logistisk regresjonsanalyse med idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede (0=enig, 1=uenig) som avhengig variabel.

	EXP (β)	S.E	WALD
<i>Kjønn</i>			
Mann (ref.)	1,00		
Kvinne	0,82***	0,04	26,40
<i>Alder</i>			
15-24 år (ref.)	1,00		
25-34 år	1,24**	0,09	5,60
35-44 år	1,65***	0,09	33,54
45-54 år	2,04***	0,09	67,45
55-69 år	2,12***	0,09	75,81
70 år eller mer	1,66***	0,11	22,45
<i>Utdannelse</i>			
Folkeskolenivå (ref.)	1,00		
Ungdomskole/realskolenivå	1,31**	0,11	6,09
Videregående skole/gymnasnivå	1,28**	0,10	6,32
Universitetsnivå	1,29**	0,10	6,35
<i>Husholdets inntekt</i>			
under 300.000 (ref.)	1,00		
300-499.000	1,22***	0,06	12,39
Over 500.000	1,44***	0,06	39,93
<i>Hvor fornøyd er du med din egen tilværelse?</i>			
<i>Er du ...</i>			
Meget fornøyd (ref.)	1,00		
Ganske fornøyd	0,95	0,05	1,27
Hverken fornøyd eller misfornøyd	1,20**	0,07	7,10
Litt misfornøyd	1,13	0,10	1,38
Meget misfornøyd	1,29	0,22	1,34
<i>En bør kunne kreve at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge lever som nordmenn</i>			
Helt uenig (ref.)	1,00		
Delvis uenig	1,20**	0,07	5,90
Delvis enig	1,42***	0,07	26,38
Helt enig	1,27***	0,07	11,01
<i>Gjennomført år</i>			
1999 (ref.)	1,00		
2001	1,07	0,06	1,39
2003	1,12*	0,06	4,42
2005	1,08	0,06	1,80
<i>Konstantledd</i>	0,11***	0,15	235,12

R square (Nagelkerke) = 0,031

* <0,05, ** <0,01, *** <0,001

Tabell 3.3 viser resultatene fra regresjonen der om en synes idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede er avhengig

variabel. Resultatene viser at kvinner har høyere sjanse for å være enig i at idretten bør endre sine tilbud sammenlignet med menn. 55–69-åringer er mest uenige i påstanden og har mer en dobbelt så stor sjanse for å være uenig i påstanden sammenlignet med referansekategorien.

Videre viser resultatene at høyere utdanning øker sannsynligheten for å være uenig i påstanden. Utdanning på gymnasnivå gir 28 prosent større sjanse for å være uenig og utdanning på universitetsnivå gir 29 prosent større sjanse for å være uenig, sammenlignet med referansekategorien. Høyere husholdningsinntekt gir også større sjanse for å være uenig. En husholdningsinntekt over 500.000 gir 44 prosent større sannsynlighet for å være uenig i at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede.

Å være verken fornøyd eller misfornøyd gir 20 prosent større sjanse for å være uenig sammenlignet med de som er meget fornøyde med tilværelsen. De som er delvis enige i at utlendinger som bosetter seg i Norge bør leve som nordmenn har 42 prosent økt sannsynlighet for å være uenig i påstanden sammenlignet med de som ikke er enige i at utlendinger behøver å leve som nordmenn. Avslutningsvis finner jeg at det er større sannsynlighet for å være uenig i at idretten bør endre sine tilbud i 2003 sammenlignet med 1999-undersøkelsen.

For denne modellen finner jeg at $R^2 = 0,031$, som betyr at variablene inkludert i regresjonen forklarer tre prosent av variasjonen i holdning til om idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede. Dette er den laveste forklarte variansen av de tre regresjonene.

Oppsummert finner jeg at kvinner har størst tilbøyelighet for å mene at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede sammenlignet med menn. Sannsynligheten for å være uenig i påstanden er størst for 55–69 åringer sammenlignet med de andre aldersgruppene i materialet. Det samme gjelder folk med utdanning på ungdomsskolenivå og en husholdningsinntekt over 500.000 kroner, sammenlignet med de respektive referansekategoriene. De som er delvis enig i at utlendinger som bosetter seg i Norge bør leve som nordmenn har også større sannsynlighet for å være uenige i påstanden. Det er størst sannsynlighet for å være uenig i at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede i 2003-undersøkelsen.

4 Avslutning

I dette notatet har jeg undersøkt holdninger til funksjonshemmede slik de er definert i Norsk Monitor. Det legges frem tre påstander som respondentene skal si seg enig eller uenig i. På bakgrunn av disse påstandene ble materialet analysert i forhold til ulike demografiske kjennetegn som kjønn, alder, utdanning og i forhold til inntekt, fornøydhet med egen tilværelse og holdning til utlendinger. Videre ble det gjennomført en logistisk regresjonsanalyse der jeg undersøkte sammenhengene justert for de andre forklaringsvariablene.

Den første påstanden kan tolkes i et tolerant/ikke-tolerant perspektiv, der det å være enig i at fysisk funksjonshemmede kvinner er like godt egnet til morsrollen som andre kvinner sees på som en tolerant holdning ovenfor funksjonshemmede. De neste to variablene i undersøkelsen omhandler funksjonshemmede og idrett, og kan tolkes ut fra to forståelser av funksjonshemming. Den medisinske modellen ser på funksjonshemming som et resultat av biomedisinske forhold. Funksjonshemmingen blir betraktet som den individuelle skade eller sykdom og modellen fokuserer på hva som kan gjøres på individnivå. Det første utsagnet representerer en slik forståelse⁵. Det er altså egenskaper ved individet som gjør en person hemmet, og personen bør tilpasse seg samfunnet. Den sosiale modellen fokuserer mer på funksjonshemming som et resultat av samfunnsmessig utvikling innenfor en bestemt kulturell kontekst (Grue 2004). Her er fokuset på samfunnet og hvordan man kan endre strukturene for å bedre situasjonen for samtlige samfunnsdeltagere. Det andre utsagnet er i samsvar med en slik forståelse⁶. I dette tilfellet tenker man seg at samfunnet – idretten – bør endres, slik at funksjonshemmende kan få tilgang på lik linje med andre.

Resultatene viser at kjønn og alder er de sterkeste prediktorene for hva man svarer på de tre påstandene. Kvinner er mer tolerante i forhold til fysisk funksjonshemmede kvinner som mødre enn menn. I tillegg viser analysene at de yngste og de eldste i samfunnet er minst tolerante i forhold til dette spørsmålet. Hypotesen om at de som er fornøyd med egen tilværelse også er

---

⁵ Funksjonshemmede som vil drive idrett, bør tilpasse seg den vanlige idretten.

⁶ Idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmede.

mer tolerante ovenfor andre mennesker viser seg å stemme for påstanden om fysisk funksjonshemmede mødre. Jeg finner også en sammenheng mellom det å mene at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn og en negativ holdning til funksjonshemmede som mødre.

For den andre påstanden, som står for en medisinsk modell, finner jeg at menn i større grad enn kvinner mener at funksjonshemmede som vil drive idrett bør tilpasse seg den vanlige idretten. Lav utdanning og lav lønn korrelerer også med denne forståelsen kontrollert for de andre variablene. Enighet i at utlendinger som kommer for å bosette seg i Norge bør leve som nordmenn øker også sannsynligheten for å være enig.

Når det gjelder den tredje påstanden, kan kvinner sies å være mer rettet mot en sosial forståelse av funksjonshemming enn det menn er. Også unge personer og personer med lav utdanning og med lav inntekt er mer tilbøyelige til å mene at idretten bør endre sine tilbud slik at de også passer for funksjonshemmende.

Hypotesene får altså delvis støtte gjennom analysene av de tre variablene. Sammenlagt er ikke resultatene særlig oppløftende. I en periode med økt politisk satsning på å bedre situasjonen for funksjonshemmede viser resultatene at holdningene til funksjonshemmede har holdt seg relativt stabile i perioden. Om noe, har folk heller blitt mer negativt innstilt til funksjonshemmede enn omvendt. Hvis det er slik at holdninger til funksjonshemmede er med på å opprettholde forskjellene mellom funksjonshemmede og befolkningen forøvrig, kan det altså tyde på at utviklingen ikke går riktig vei i forhold til de overordnede politiske målene om full deltagelse og likestilling for alle.

Analysen viser klart et behov for videre forskning på dette området, da den forklarte variansen i dette materialet er lav.

Referanser

- Aakvik, A. (2004). Estimating the employment effects of education for disabled workers in Norway, i Badi H. Baltagi (ed.), *Panel Data: theory and applications*, Heidelberg, New York: Physica-Verlag.
- Grue, L. (2004). *Funksjonshemmet er bare et ord. Forståelser, fremstillinger og erfaringer*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Grue, L. og K.T. Lærum (2002a). ”Omsorgsevnen sitter ikke i beina. Fysisk funksjonshemmede mødres selvforståelse og selvpresentasjon”, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 5(2).
- Grue, L. og K.T. Lærum (2002b). ”Doing motherhood`: some experiences of mothers with physical disabilities”, *Disability & Society*, 17(6).
- Hellevik, O. (1996). *Nordmenn og det gode liv*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne (2006). *Full deltagelse for alle? Utviklingstrekk 2001–2006*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.
- Nilsson, B. (2006). *Arbeid for alle – en illusjon for noen?* <http://www.dok.no/arbeid-for-alle-en-illusjon-for-noen.317376.html>, lastet 09.07.07.
- NOU (2005:8). *Likeverd og tilgjengelighet. Rettslig vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Bedret tilgjengelighet for alle*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- NOU (2001:22). *Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmede Barrierer*. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- Ringdal, K. (2006). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget.
- St. meld. nr. 40 (2001–2003). *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer. Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne*. Oslo: Sosialdepartementet.
- St. meld. nr. 8 (1998–1999). *Om handlingsplan for funksjonshemmede 1998–2001*. Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- Synnovate MMI (2007): http://www.synovate.no/produktark/Synovate_norsk_monitor.pdf, lastet 09.07.07.

Summary

In this publication attitudes towards people with disabilities were explored using the national survey “Norsk Monitor”. Three statements about people with disabilities were put forward in the survey, and the respondents had to tick off to what extent they agreed or disagreed. In light of these statements the data were analysed in proportion to gender, age, education, income, contentment with own life and attitudes towards foreigners. A regression were carried out to see if the coherences stayed the same or changed when adjusted for other variables.

The results demonstrated that women were more tolerant towards people with disabilities than men. Women also were directed more towards a social model of disability. Young people seemed to be less tolerant than other age groups, and the results also demonstrated a correlation between contentment with ones own life, attitude towards foreigners and attitude towards people with disabilities. The results were relatively stable from the year 1999 to 2005.

Summing up, the results of the analysis were not that uplifting. In a period with increased political effort to better the situation for people with disabilities, the results showed that the attitudes towards people with disabilities in society have been relatively stable. If anything, attitudes have become more negative than the other way around. If attitudes towards people with disabilities contribute to sustain the living condition gap between people with disabilities and the population at large, the results indicate that the development is not going the right way in proportion to the political aims of full participation and equality for all.